Δροσερά νιάτα

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Το χιούμορ και τα είδη που το φιλοξενούν, όπως η σάτιρα, η κωμωδία, η φαρσοκωμωδία κ.λπ, είναι λιγότερο ανθεκτικό στις διαβρωτικές επενέργειες του χρόνου, γιατί ακριβώς η όποια αποτελεσματικότητά του είναι άμεσα συνδεδεμένη με συγκεκριμένα πρόσωπα και πράγματα. Μόλις αυτά εξαφανιστούν από την επικαιρότητα, το παίρνουν μαζί τους. Στην καλύτερη περίπτωση, μένει πίσω μια γερή και ευρηματική κατασκευή, η οποία στα χέρια ενός ικανού σκηνοθέτη και στις πλάτες ταλαντούχων ηθοποιών μπορεί να συγκινήσει και πάλι.

Το πλέον παράδοξο με το χιούμορ είναι ότι συνήθως ανθεί όταν οι λαοί πονάνε. Τότε είναι που θέλουν να γελάσουν πιο πολύ, για να μην πεθάνουν. Το χιούμορ είναι ένα παράθυρο προς την ελπίδα, μια βαλβίδα εξαέρωσης της απελπισίας. Τα παραδείγματα πολλά. Πάρτε την Αμερική της δεκαετίας του 1930, με το οικονομικό κραχ. Τότε ακριβώς, μεσούσης της κρίσης, ανέδειξε τους κορυφαίους κωμωδιογράφους της (επί τροχάδην, Κάουφμαν, Χαρτ, Μπάρρυ κ.λπ).

Αλλά πάρτε και τον τόπο μας, κάπου προς τα τέλη της δεκαετίας του 1940 μέχρι και τα μέσα στης δεκαετίας του 1960, όταν μια ευλογημένη συνομοταξία από Ψαθά, Τσιφόρο, Γιαλαμά, Πρετεντέρη, Γιαννακόπουλο, έκανε έναν ολόκληρο λαό να ελπίζει, έστω και μέσα από το παραμύθι. Γιατί έργα όπως η πολυπαιγμένη κωμωδία των Α. Γιαλαμά και Κ. Πρετεντέρη ***Μιας πεντάρας νιάτα***—παραγωγή του ΔΗΠΕΘΕ Κοζάνης, σε σκηνοθεσία Νανάς Νικολάου, "Γιορτές Ανοιχτού Θεάτρου, Δημοτικό Θέατρο Κήπου"—είναι ένα παραμύθι, όπως τόσα άλλα, που ο τόπος το είχε ανάγκη τότε.

Χρόνια δύσκολα, που έμελλε να γίνουν ακόμα πιο δύσκολα με τη δικτατορία. Χρόνια του 114, της τσιμεντοποίησης, της αστυνόμευσης, της μετανάστευσης, της νοθείας, του παρακράτους, του νόμου περί ντεντιποϊσμού. Χρόνια που είχαν ανάγκη το γέλιο για να αμβλύνονται οι πληγές. Είχαν ανάγκη τις ξανθές Σταχτοπούτες, τις ιστορίες με τους πρίγκιπες. Είχαν ανάγκη την αφέλεια και την αθωότητα, σαν απάντηση στην πονηριά και την τρομοκρατία των εκάστοτε δυνατών.

Και ευτύχησε τότε ο τόπος να δει τους κωμωδιογράφους της να γράφουν ορισμένα από τα καλύτερά τους κομμάτια, πριν προλάβει να μπει στη ζωή τους η λαίλαπα της εμπορευματοποίησης και της εύκολης διασκέδασης και εξαγοράσει το ταλέντο τους

αντί πινακίου φακής. Και αυτό εξηγεί το γιατί από τα περισσότερα έργα των χρόνων αυτών έχει χαθεί και η λάμψη και η όποια αξία τους. Στο σώμα τους είναι εμφανέστατα τα σημάδια της αρτηριοσκλήρωσης και της εμπορευματικής τσαπατσουλιάς. Για να την επαναφέρει κανείς στη ζωή, χρειάζονται πολλοί και επιδέξιοι χειρισμοί και "τραβηγμένες" σκηνοθετικές επεμβάσεις με πολλά μπάιπας.

Γενικά, η αναβίωση της κωμωδίας είναι πράγμα δύσκολο, πόσο μάλλον όταν μιλούμε για μια εποχή όπως η σημερινή, όπου ο κόσμος γελάει ολοένα και πιο δύσκολα, όχι γιατί δεν έχει ανάγκη το γέλιο ή γιατί δεν συμβαίνουν γελοία πράγματα στη ζωή, αλλά απλούστατα γιατί όλο και λιγότερα πράγματα είναι σε θέση να ξαφνιάσουν. Και γνωρίζουμε ότι το γέλιο βασίζεται αποκλειστικά σχεδόν στο στοιχείο της έκπληξης, στο φλερτ με αναπάντεχους συνδυασμούς. Βγάλε την έκπληξη, σκότωσες και το χιούμορ. Και η εποχή που ζούμε είναι μια εποχή *surpsise-proof,* όπως την ονομάζουν οι Άγγλοι, δηλαδή μια εποχή που έχει δει ή μπορεί να δει τόσους πολλούς αναπάντεχους συνδυασμούς, που ξαφνιάζεται ολοένα και λιγότερο. Άρα, και που γελά λιγότερο.

Γι' αυτό και το θεώρησα μεγάλη επιτυχία του ΔΗΠΕΘΕ Κοζάνης που κατάφερε να βγάλει γέλιο μέσα από αυτήν την απλή, απλούστατη ιστορία, του έργου των Γιαλαμά-Πρετεντέρη, που δείχνει, μεταξύ άλλων, ότι η γνώση κάποιων βασικών συγγραφικών συμβάσεων βοηθά στην επιβίωση ενός έργου ή, τουλάχιστον, στην επιβίωση της κατασκευής. Καλοδουλεμένοι χαρακτήρες, στέρεη δομή, σφιχτοδεμένος μύθος, αναγνωρίσιμοι κώδικες, καλή δοσολογία στις καταστάσεις.

Και φυσικά ,το αναπόφευκτο γαϊτανάκι των παρεξηγήσεων που αρχίζει όταν η Ειρήνη, η νεαρά σύζυγος του Γιώργου, εμφανίζεται στο γραφείο του συζύγου της την ημέρα που ο ερωτιάρης διευθυντής του (ο Δημήτρης) περιμένει την καινούρια γραμματέα του. Πέφτοντας επάνω στην Ειρήνη, ο κύριος διευθυντής θα νομίσει ότι είναι η αναμενόμενη, και η Ειρήνη αρπάζοντας την ευκαιρία από τα μαλλιά, θα προσποιηθεί ότι όντως είναι για να πάρει τη θέση. Εκ των πραγμάτων ο άντρας της, ο Γιώργος, θα αναγκαστεί να προσποιηθεί ότι είναι ο αδελφός της, ο επιχειρηματίας θα ερωτευτεί την Ειρήνη, θα πάει στους γονείς της να τη ζητήσει "εις γάμου κοινωνίαν", όπου βεβαίως θα βρεθεί μπροστά σε πολλές και δυσάρεστες αποκαλύψεις, που θα δώσουν και ένα τέλος κατά το εικός και αναγκαίον σ' αυτήν την ανάλαφρη κωμωδία των παρεξηγήσεων, την οποία υπηρετούν ορισμένα καλοδουλεμένα πορτρέτα που συνθέτουν μια γοητευτική τοιχογραφία της νεοελληνικής κοινωνίας με τους καιροσκόπους της, τους υπαλληλίσκους της, τους μεροκαματιάρηδες κ.λπ.

Η σκηνοθεσία της Νανάς Νικολάου πόνταρε στα ατού του έργου και κέρδισε. Με εξαίρεση τις χωλαίνουσες πρώτες δύο σκηνές, η ανάγνωσή της είχε τον ρυθμό εκείνο που υπαγόρευαν οι συγκρούσεις και οι χαρακτήρες. Επίσης, στα υπέρ και το γεγονός ότι κατάφερε να βρει τη δέουσα χημεία ανάμεσα στους παλαιότερους και νεότερους ηθοποιούς της.

Ευανάγνωστος υποκριτικός όγκος η Ε. Γερασιμίδου, πήρε τον τύπο της "Μητέρας", τον φόρεσε και τον έκανε "δικό της". Ο "Αντρέας" του Χρ. Κελαντώνη, γραφική φιγούρα και με καλά περιγράμματα. Ο Χ. Σώζος, ενώ στη αρχή κουτουλούσε σ' ένα περίεργο μπλαζεδισμό μπροστά στις κωμικές καταστάσεις, όσο προχωρούσε η παράσταση γινόταν ένας "Γιώργος" αληθινός. Και τότε λειτουργούσε και η χημεία με τη γοητευτική "Ειρήνη" της Π. Αγγελίδου.

Οι Χρήστος Ευθυμίου, Ν. Δημητράτος, Σ. Τζημόπουλος, Δ. Καλπάκη, Ε. Γραμματικοπούλου και Α. Σοφιανός με ευκρίνεια υποκριτική σχεδίασαν τα σκηνικά τους προσωπεία. Πηγή γέλιου ο "Πασχάλης" του Νίκου Κάπιου, αγκαλιά με τις δυνατότητες που διαθέτει η γλώσσα μας. Στα σύντομα περάσματά τους έκαναν αυτό που έπρεπε οι Αδαμίδης και Βοϊκου.

Η μουσική με τα τραγούδια του Γ. Ζαμπέτα, που επιμελήθηκε ο Νίκος Δημητράτος, μας έκανε να νοσταλγήσουμε. Τα σκηνικά του Δ. Κακριδά με καλές λύσεις.

Γενικά, μια παράσταση δροσερή. Όπως μια γρανίτα από λεμόνι. Στον "Κήπο".

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

19 Αυγούστου 2001